Stockholm den 5 oktober 2026

Finansdepartementet
103 33 Stockholm

Transparency International Sverige

Transparency International Sverige (TI Sverige) har inbjudits att inkomma med synpunkter på promemorian En skyldighet för kommuner och regioner att anmäla anställda som är misstänkta för brott, Dnr Fi2026/01426.

Sammanfattning

TI Sverige tillstyrker förslaget att föreskrifterna om åtalsanmälan i 22 § lagen (1994:260) om offentlig anställning ska gälla även arbetstagare hos kommuner, regioner och kommunalförbund. En enhetlig skyldighet i hela den offentliga förvaltningen kan bidra till att misstankar om korruption och annan allvarlig brottslighet i tjänsten hanteras konsekvent, att rättsväsendet får möjlighet att pröva misstankarna och att förtroendet för offentlig verksamhet stärks.

TI Sverige anser att lagändringen behöver kompletteras med ett genomförandestöd. Det bör tydliggöras vem som ansvarar för bedömning och beslut om anmälan, hur kravet ”skäligen misstänkt” ska tillämpas, hur ärenden ska dokumenteras och följas upp samt hur regleringen ska samspela med visselblåsarlagen, meddelarskyddet, dataskyddsregleringen och arbetsrätten.

Övergripande ställningstagande

Kommuner och regioner ansvarar för centrala välfärdstjänster, myndighetsutövning, tillstånd, bidrag och omfattande upphandlingar. Verksamheternas storlek, decentraliserade organisation och många kontaktytor mot privata aktörer medför särskilda risker för mutor, vänskapskorruption, välfärdsbrottslighet, informationsläckage och otillåten påverkan. Mot den bakgrunden är det inte motiverat att arbetstagare i kommunal och regional verksamhet omfattas av en svagare ordning än statligt anställda när det gäller misstankar om brott i anställningen.

En lagstadgad anmälningsskyldighet kan minska risken för att misstankar hanteras informellt, stannar inom den berörda förvaltningen eller påverkas av lokala beroendeförhållanden. Skyldigheten får dock inte uppfattas som en ersättning för förebyggande antikorruptionsarbete, fungerande intern kontroll, riskanalyser, jävsrutiner, utbildning eller säkra rapporteringskanaler.

Behov av tydlig ansvarsfördelning och enhetlig tillämpning

Den kommunala och regionala sektorn är organisatoriskt varierad. Små kommuner kan sakna egen straffrättslig kompetens, medan stora organisationer kan ha flera parallella

rapporterings- och beslutsvägar. För att regleringen ska få avsedd effekt krävs därför gemensamma, praktiskt användbara riktlinjer.

Det bör särskilt framgå vem som inom organisationen ansvarar för att ta emot uppgifter, göra den inledande rättsliga bedömningen och besluta om anmälan. Beslutsordningen bör säkerställa oberoende när misstanken gäller den högsta ledningen, en förtroendevald eller någon som står den ordinarie beslutsfattaren nära. Regeringen bör därför ge en lämplig myndighet i uppdrag att, i samråd med Åklagarmyndigheten och berörda aktörer, ta fram vägledning, typfall och rutiner före ikraftträdandet.

Vägledningen bör klargöra att arbetsgivaren inte ska bedriva en fullständig brottsutredning. Uppgiften är att bedöma om de konkreta omständigheterna når upp till tröskeln för anmälan och därefter överlämna den straffrättsliga utredningen till behörig myndighet. Den bör även behandla vad som gäller när en anmälan redan har gjorts till Polismyndigheten eller Åklagarmyndigheten genom en annan kanal.

Visselblåsare, meddelarskydd och skydd mot repressalier

Uppgifter som leder till en åtalsanmälan kan komma från en intern rapporteringskanal, en chef, en kollega, internrevisionen eller en extern aktör. Erfarenheter från TI Sveriges arbete med visselblåsning visar att tillgängliga och förtroendeingivande rapporteringsvägar är avgörande för att missförhållanden ska komma fram. Den nya skyldigheten måste därför införas på ett sätt som stärker, och inte försvagar, viljan att rapportera.

Det behöver uttryckligen framgå av genomförandestödet hur anmälningsskyldigheten förhåller sig till lagen (2021:890) om skydd för personer som rapporterar om miss-förhållanden, meddelarfriheten, efterforskningsförbudet och repressalieförbudet. En uppgift om misstänkt brott får inte hanteras så att rapportörens identitet röjs i större utsträckning än vad som är nödvändigt. Kommuner och regioner bör ha rutiner för sekretess, behörighetsstyrning, återkoppling och stöd till rapporterande personer.

Rättssäkerhet, dokumentation och dataskydd

En åtalsanmälan kan få betydande konsekvenser för den utpekade arbetstagaren även innan misstanken har prövats. Tillämpningen måste därför bygga på saklighet, proportionalitet och ett tydligt behov av uppgiftsbehandling. Endast relevanta uppgifter bör lämnas vidare och åtkomsten till underlaget bör begränsas. Den anställdes rättigheter enligt dataskydds-regleringen, offentlighets- och sekretesslagen och tillämpliga arbetsrättsliga regler måste respekteras.

Varje ärende bör dokumenteras så att det i efterhand går att följa vilka uppgifter som låg till grund för bedömningen, vem som fattade beslutet och varför anmälan gjordes eller inte gjordes. Dokumentationskravet bör utformas med hänsyn till sekretess och skyddet för rapporterande personer. Det bör även finnas tydliga gallringsregler för uppgifter om brottsmisstankar.

TI Sveriges rekommendationer

- Tillstyrk lagförslaget och säkerställ att skyldigheten omfattar kommuner, regioner och kommunalförbund på ett enhetligt sätt.
- Ta fram nationell vägledning om misstanketröskeln, ansvarsfördelningen, beslutsordningen och kontakten med Åklagarmyndigheten.
- Säkerställ en oberoende beslutsväg när misstanken gäller ledningen, förtroendevalda eller personer med nära koppling till ordinarie beslutsfattare.

- Klargör samspelet med visselblåsarlagen, meddelarskyddet, sekretess, dataskydd och arbetsrätt samt stärk skyddet mot repressalier.

Avslutande synpunkter

Förslaget är ett viktigt steg mot en mer sammanhållen och trovärdig hantering av misstänkt korruption och annan allvarlig brottslighet i offentlig verksamhet. Dess legitimitet och effektivitet kommer dock att avgöras av om tillämpningen blir rättssäker, oberoende och transparent. Med de kompletteringar som anges ovan bedömer TI Sverige att reformen kan stärka både det förebyggande antikorruptionsarbetet och allmänhetens förtroende för kommuner och regioner.

Ossian Ekdahl
Ordförande
Transparency International Sverige